

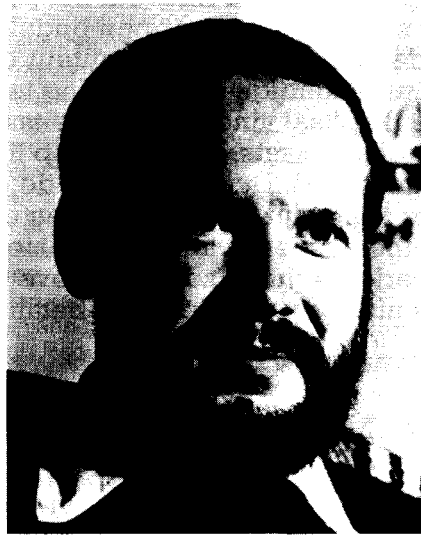
Geblinddoekt basketbal

Het is mij altijd een raadsel geweest waarom politici hun lot verbinden aan zo iets wispelturigs als de economische conjunctuur. Grote bekwaamheid is vereist om steeds weer aan te tonen dat meevallers de vruchten van verstandig beleid zijn en al de rest trekkingen uit een onbekende verdeling van tegenvallers. Deze handigheid van politici wordt wel bijzonder sterk op de proef gesteld bij het nastreven van cijfermatige doelstellingen zoals maximale jaarlijkse geldgroei, overheids-tekort van niet meer dan zoveel miljard of werkloosheid in 1990 niet meer dan een half miljoen. Alhoewel, bij het niet halen van het gestelde streefcijfer wil het wel helpen dat geld niet altijd geld is (er is M1, M2 enz.), dat het tekort op verschillende manieren kan worden bekeken en dat werkloosheid op verschillende manieren kan worden gemeten.

Als arbeidseconoom intrigeert mij vooral dit laatste. De zwaarte van het werkloosheidsprobleem voor de samenleving wordt opgehangen aan het aantal geregistreerde werklozen. Dit zijn bij het arbeidsbureau ingeschreven werklozen die beschikbaar zijn voor een baan van meer dan 20 uur per week. Bekend is dat men dit aantal niet eens 'schoon' kan meten (begin dit jaar bleek 1 op de 3 ten onrechte ingeschreven te staan). Er is echter nog een dieper liggend probleem: zegt dit cijfer iets over het sociale welvaartsverlies van werkloosheid? Zo ja wat? Indien nee, heeft het dan zin een beleidsdoelstelling hieraan op te hangen?

Werkloosheid is een restrictie op het gewenste aanbod van arbeid. Het is een beperking van de keuzemogelijkheden op de arbeidsmarkt. Gegeven de capaciteiten, voorkeuren en de inkomens die ze kunnen verdienen wensen mannen en vrouwen al dan niet een bepaald aantal uren te werken in een bepaalde baan. Deze wensen kunnen op vele manieren gefrustreerd worden, het resultaat is altijd welvaartsverlies. Wanneer iemand in een baan werkt onder of boven zijn capaciteiten, dan is er welvaartsverlies. Wanneer iemand teveel of te weinig uren moet werken in een baan, of helemaal geen baan vindt en gedwongen wordt tot niets doen dan is er eveneens welvaartsverlies. Aan dit laatste wordt het begrip werkloosheid gekoppeld en daar gaat alle aandacht naar toe. Wanneer iemand optimaal een bepaald aantal uren wil werken en de arbeidsmarkt rantsoeneert hem tot minder of nul uren, dan is er welvaartsverlies in

J. Theeuwes

verhouding met de grootte van de rantsoenering.

Als we bij iedereen die gerantsoeneerd wordt het welvaartsverlies konden meten en dat bij elkaar optellen dan zou dit totale maatschappelijke welvaartsverlies een ideale maatstaf voor de zwaarte van de werkloosheid zijn. Dit ideaal is om een aantal redenen niet haalbaar. Ten eerste is het moeilijk, zometertijd onmogelijk, om individuele welvaartsverliezen onderling te vergelijken. Werkloosheid wordt door verschillende personen verschillend ervaren. Ten tweede, zelfs als we dat al konden dan is het niet vanzelfsprekend dat we bij het berekenen van het maatschappelijke welvaartsverlies iedereen even zwaar moeten meetellen. Weegt werkloosheid van jongeren zwaarder dan van 60-plussers of niet? Is het voor werkloze gezinshoofden met kinderen erger dan voor een werkloze in een gezin met nog andere inkomensstrekkers? Het is niet duidelijk hoe we die gewichten moeten vaststellen.

Ten slotte is niet alleen het werkloos zijn belangrijk, maar ook de duur dat men werkloos is. Het welvaartsverlies wordt groter naarmate men langer werkloos is, vermoedelijk meer dan proportioneel groter. Indien langdurig werklozen steeds minder kansen krijgen naarmate ze langer werkloos blijven dan wordt hun situatie steeds hopeloziger. Indien een werkloosheidservaring tijdelijke of blijvende negatieve effecten heeft op het inkomen, de werkgelegenheids- en de promotiekansen later, dan moeten ook die toekomstige effecten verdisconteerd worden bij het meten van het maatschappelijke welvaartsverlies van de huidige

werkloosheid.

Toch is een goede benadering van een ideale maatstaf altijd beter dan een perfecte meting van het verkeerde concept. Een goede benadering begint, denk ik, met een regelmatige enquête van de Nederlandse bevolking van 15 jaar en ouder waarin men door vragen naar wensen en realisaties probeert te meten of iemand gerantsoeneerd is, in welke mate en hoe lang reeds. Indien (een gedeelte van) deze enquête als een panel wordt herhaald, zodat men informatie verzamelt over wat in tussenliggende periodes met de rantsoenering is gebeurd, dan kan ook de (verwachte) duur van de werkloosheid in kaart worden gebracht. Op deze wijze verzamelen we een rijkdom aan gegevens die we kunnen relateren aan onze ideale maatstaf. De enquête beroepsbevolking (EBB) die het CBS in de loop van dit jaar zal starten, lijkt me een stap in de goede richting.

Tegenover deze enquêtebenadering staat de meting van werkloosheid via registratie. Van deze maatstaf weten we dat niet alle geregistreerden werkloos zijn en dat niet alle werklozen geregistreerd zijn. De afstand tussen deze meting en het maatschappelijk welvaartsverlies is groot en varieert op niet te traceren wijze. Het nastreven van een afname van registratie lijkt dan ook een partijtje geblinddoekt basketbal op een voetbalveld: men weet niet waar men scoort en als men scoort dan is het nog niet in de basket.

Jules Theeuwes.